

Intercanvi literari entre Catalunya i Eslovènia

Simona Škrabec

Traductora

gene.skra@bsab.com

Resum

La col·laboració entre els membres del PEN Club de Catalunya i d'Eslovènia va produir al principi dels anys vuitanta el primer intercanvi literari entre els dos països, la traducció d'un recull de poemes de Kosovel en català i una selecció de poesia catalana del segle xx en eslovè. Aviat, els eslovens van poder conèixer també *La plaça de Diamant* de Mercè Rodoreda, la poesia de Miquel Martí i Pol i *Testament a Praga* de Teresa Pàmies. Als prestatges de les llibreries catalanes avui podem trobar tres llibres traduïts de l'eslovè, *La tia Magda* de Svetlana Makarovič, el recull de prosa breu *La mirada de l'àngel* de Drago Jančar i la novel·la *Necròpolis* de Boris Pahor. Els lectors eslovens, per la seva banda, tenen a la seva disposició una novel·la juvenil de Jaume Cela, *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda, *Cròniques de la veritat oculta* de Pere Calders, *El perquè de tot plegat* de Quim Monzó i *Diari del 1918* de J.V. Foix.

Paraules clau: literatura catalana, literatura eslovena, intercanvi.

Abstract

The collaboration between the PEN Club from both Catalonia and Slovenia at the beginning of the 80s produced the first literary contact and exchange between the two countries: the translation of some poems by Kosovel into Catalan and a selection of 20th century Catalan poetry into Slovenian. Soon Slovenians will be able to read Mercè Rodoreda's *La plaça de Diamant*, Miquel Martí i Pol's poetry and Teresa Pàmies' *Testimoni a Praga*. Today, on Catalan bookshelves we can find books translated from Slovenian: Svetlana Makarovic's *La tia Magda*, some short fiction by Drago Jančar *La Mirada de l'àngel*, and Boris Pahor's novel *Necròpolis*. Slovenians, on the other hand, can read an early novel by Jaume Cela, Mercè Rodoreda's *Mirall trencat*, Pere Calders' *Cròniques de la veritat oculta*, Quim Monzó's *El perquè de tot plegat*, and J.V. Foix's *Diari del 1918*.

Key words: Slovenian literature, Catalan literature, exchange.

Per a fer aquest resum de la presència de la literatura eslovena a Catalunya treballa amb molt pocs documents. He comptabilitzat que en els últims vint anys els catalans han conegut un recull de poemes en edició bilingüe, una novel·la juvenil i un recull de prosa breu. Amb alegria gens dissimulada puc afegir que hi ha una novel·la a punt de publicació. També queden pendants de publicació els resultats d'un

taller de traducció poètica en el qual van participar dos poetes eslovens. Això és, comptat i debatut, tot el que un lector català podria saber sobre la literatura eslovena. No sembla gaire, però agafant les coses pel cantó positiu aquests textos permeten presentar la literatura eslovena del segle XX d'una manera prou àmplia. Intentem, doncs, aquesta aproximació començant per *La barca d'or*, una tria de l'obra de Srečko Kosovel que Edicions del Mall va presentar dins de la seva col·lecció «Poesia del segle XX» l'any 1985.

Durant la seva vida, Kosovel no va publicar cap llibre, només quatre desenes de poesies disperses en diferents revistes. Però va deixar un llegat extens part del qual es va fer conèixer tot just el 1967, quaranta anys després de la seva mort, i va revelar Kosovel com un poeta de les avantguardes. Entre el poema «La Balada», el més característic de la seva lírica impressionista, que descriu el vol d'una griva sobre el paisatge del Carst, i el seu poema «Kons 5», en el qual equipara amb un signe matemàtic els diners amb el fem, hi ha una distància d'anys llum. Els dos poemes van ser escrits, però, en un període molt breu de creació de només quatre anys, entre 1922 i 1926. El resultat d'aquest temps febril va ser al voltant de mil poemes i un centenar d'altres textos, assaigs, notes, cartes i esbossos. El poeta va morir el 1926, tot just a 22 anys. Tanmateix, Kosovel va esdevenir molt ràpidament tot un referent, un clàssic, les escoles i els casals culturals rebien el seu nom i els nens aprenien de memòria els seus versos reproduïts a les pàgines dels llibres de text. Això va poder passar perquè immediatament després de la seva mort va sortir el llibre *Poemes* en edició d'Alfons Gspan. La difusió de la seva obra es va completar amb *Poemes selectes*, de 1931, i la publicació de la primera part de les *Obres completes*, el 1946, sota l'atenta mirada d'Anton Ocvirk. En aquell moment el responsable de l'edició va qualificar la resta dels manuscrits, uns 170 poemes molt diferents dels publicats, directament com textos no acabats, apunts fugissers d'idees, plens de temes excessivament actuals de caire polític o ideològic. Encara avui no s'ha esvaït el retret a Ocvirk pel fet d'haver trigat massa a completar la publicació del tot el llegat. Què hauria passat si *Els Integrals* s'haguessin publicat el 1930 o 1940, quina influència haurien tingut les «construccions» de Kosovel sobre els joves poetes de la primera postguerra?¹ Janko Kos, un dels historiadors més prestigiosos de la literatura eslovena, respon que rere aquestes reticències hi ha sobretot el desig d'imaginar un desenvolupament de la literatura eslovena diferent del que es va produir i que aquest desig és no tan sols irracional, sinó directament insensat. Tot i que s'hagués conegut la totalitat de la seva obra, Srečko Kosovel no hauria pogut canviar l'evolució de la poesia de la postguerra, una línia que podríem marcar amb els noms d'Ivan Minatti (1924), Dane Zajc (1929), Gregor Strniša (1930-1987), Kajetan Kovič (1931), Veno Taufer (1933), Svetlana Makarovič (1939) i Tomaž Šalamun (1941) per arribar als poetes de les generacions més joves, com Milan Jesih (1950), Brane Mozetič (1958), Alojz Ihan, Aleš Debeljak (1961), Maja Vidmar (1961), Uroš Zupan (1963), Peter Semolič (1967), Taja Kramberger (1970) o Primož Čučnik (1971).

1. Kos, Janko. «Nikoli ne bi odšel na samotni otok». *Literatura*, 56, gener de 1996.

El que s'hauria de fer, potser, és considerar que la publicació tardana de les creacions més agosarades de Kosovel va produir-se en el moment oportú. Al final dels anys seixanta va entrar en l'escena el grup de poetes que havien girat definitivament l'esquena a la poesia tradicional. D'aquesta manera Kosovel va ser considerat no solament un precursor, sinó directament un contemporani per part dels poetes que aleshores començaven. Els seus poemes van aparèixer en el moment apropiat per a donar un impuls molt gran a l'afirmació del modernisme a Eslovènia. Qui sap què hauria passat si s'haguessin publicat quinze, vint anys abans, marcats pel període de guerra i sense l'edició luxosa amb la qual es van distingir. És a dir, que no és cap casualitat que Venó Taufer, l'autor de l'assaig introductori, tituli el seu text «Kosovel, contemporani nostre» i proclami que en conèixer els seus textos poètics avantguardistes s'havia sentit trasbalsat: «Aleshores, allò que era tan sols una intuïció, adoptà la forma concreta i humana d'un autèntic contemporani.»²

No puc sinó aplaudir la tria de l'autor que els responsables del PEN Club dels dos països, Catalunya i Eslovènia, van escollir per a iniciar l'intercanvi literari. A Catalunya la col·laboració no ha produït cap altre fruit en forma de llibre, a part d'aquest recull de poesies. A Eslovènia, en canvi, la collita ha estat més abundant. Primer de tot cal esmentar una molt bona i representativa selecció de poesia catalana del segle xx, *Antologija katalonske poezije dvajsetega stoletja*, recopilada i editada per Niko Košir, amb una extensa introducció d'Àlex Broch. Broch va saber aprofitar l'espai disponible no solament per a dibuixar un panorama de la literatura catalana actual, sinó per a mostrar la seva evolució des de l'Edat Mitjana, acompanyada d'un esbós de la història de Catalunya que permet fer-se una idea prou àmplia dels punts d'inflexió més importants. Només amb aquest llibre un lector interessat ja en tindria prou encara avui per a considerar-se introduït a l'àmbit de la literatura catalana. Al principi dels vuitanta els eslovens van poder conèixer un altre llibre. El traductor més prolífic que ha conegut aquest petit país, Janko Moder, es va atrevir amb *La plaça del Diamant* de Mercè Rodoreda, declarant que la traducció estava feta des de la llengua original. Alguns errors estraforaris, com, per exemple, que totes les noies de cabells rossos en la versió eslovena són panotxes, fan dubtar d'aquesta declaració. De tota manera, el text flueix sense grans entrebancs, el domini de la llengua pròpia compensa amb escreix alguns passatges obscurs. La presentació d'aquesta autora la completen més de deu pàgines destinades a revelar els secrets de la seva vida, familiaritzar el lector amb el context català i resumir la resta de la producció literària, de manera que estem davant d'un altre document important que els eslovens tenen a la seva disposició pel que fa Catalunya. Aquesta primera ona d'intercanvi es va tancar amb una selecció de la poesia de Miquel Martí i Pol feta per Pere Farrés en edició bilingüe i la traducció de *Testimoni a Praga* de Teresa Pàmies, tots dos en traducció de Mitja Štrukelj. Fins a quin punt també aquests dos autors van ser ben rebuts al país al peu dels Alps ho podem com-

2. TAUFER, Venó. «Srečko Kosovel, contemporani nostre». A: KOSOVEL, Srečko. *La barca d'or*. Barcelona: Edicions del Mall, 1985, p. 11.

provar en la necrològica que Teresa Pàmies va dedicar al seu amic i poeta mort recentment.³

Aquest intercanvi poc equilibrat resta avui igualment inclinat cap a una presència considerable d'autors catalans a Eslovènia i una absència gairebé total de traduccions al català. Als prestatges de les llibreries catalanes avui només podem trobar dos llibres traduïts de l'eslovè, *La tia Magda* de Svetlana Makarovič, una divertida novel·la juvenil, i el recull de prosa breu *La mirada de l'àngel* de Drago Jančar. Pel que fa als catalans, la situació a les llibreries i biblioteques eslovenes és ben diferent. A part d'una novel·la juvenil de Jaume Cela, els lectors poden conèixer *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda, *Cròniques de la veritat oculta*, de Pere Calders, *El perquè de tot plegat*, de Quim Monzó, i *Diari del 1918*, de J.V. Foix. En aquest recompte el que crida més l'atenció no és únicament el desequilibri en el nombre de llibres publicats, sinó que la diferència s'accentua encara molt més si prenem en consideració les revistes literàries. A Eslovènia han trobat el seu espai molts fragments de novel·les, contes breus i petites tries de poesia catalana. També el ressò que han tingut les traduccions en mitjans de comunicació és prou important. Gairebé tots els autors publicats en forma de llibre han tingut el seu avanç editorial en la publicació d'una desena de pàgines en alguna revista literària. També hi han estat presentats textos com *Camí de sirga*, de Jesús Moncada, *Ronda naval sota la boira*, de Calders, o bé «Sala de nines», de Mercè Rodoreda. El mateix podem dir pel que fa a la presència d'autors en diferents festivals literaris o jornades i encontres literaris internacionals. Els poetes Svetlana Makarovič i Brane Mozetič van ser convidats el 2001 per la Institució de les Lletres Catalanes a Farrera de Pallars per participar en el taller de traducció que la Institució organitza dues vegades l'any. Malauradament, els textos encara no s'han publicat. Aprofitant la visita hi va haver una lectura pública al Círcol Maldà amb molt bona assistència de públic. A Eslovènia han participat en diferents festivals i encontres, des de Vilenica o bé Medana fins a poetes invitats pel Centre de la Literatura Eslovena: Jaume Pérez-Montaner, Melcior Mateu, Sebastià Alzamora, Víctor Obiols, Víctor Sunyol i Francesc Parcerisas. Tots ells van veure els seus poemes publicats o bé en les actes de festivals en què van participar o bé en alguna revista literària.

De tota manera, m'agradaria tornar a la traducció de Kosovel i explicar amb més detall per què aquest poeta és tan important. Kosovel no és només la baula més ferma en la poesia de la primera meitat del segle xx que va connectar amb la doble vessant de la seva obra la lírica més tradicional amb les idees estètiques decidides a produir la ruptura. Kosovel encarna en una sola persona la *pugna entre els antics i els moderns*. Amb això, el debat propi de totes les literatures nacionals per a revisar el cànon no es va crear al voltant de diferents autors, sinó que es va centrar en una poesia escrita en tot just quatre anys i per un sol home extremament jove. Gspan, l'editor del primer recull de poemes, s'hi va resistir fins al final, rebaixant la importància d'*Integrals* a uns documents que fan palès un temps de revolta, però

3. PÀMIES, Teresa. «Martí i Pol a Eslovènia». *Avui*, 17 de novembre del 2003, p. 12.

que en canvi no poden ser considerats una obra d'art duradora, viva, com la resta de la poesia de Kosovel. En la pugna, evidentment, ha guanyat el reconeixement a la innovació formal. Kosovel ha contribuït així d'una manera decisiva a fer el pas cap a la poètica moderna en la literatura eslovena. Exagerant una mica podríem dir que el seu cas és el cas d'un poeta àgil que ha demostrat el seu mestratge en l'ofici de fer versos fins que un dia va decidir agafar les tisores, retallar uns quants diaris i utilitzar les lletres per a compondre el seu *collage* que després va fer reproduir en el llibre amb una fotografia.

La tria de poemes per a la traducció catalana i, sobretot, la disposició dins del llibre, malauradament, no deixen ni intuir la importància d'aquesta cesura en l'obra del poeta. D'entrada ens trobem amb els poemes impressionistes, descripcions melangioses de la garriga a l'altiplà del Carst amb el cel fosc o a l'hora baixa acompanyades de l'insistent pensament en la mort, que testimonien la sintonia entre l'home i la natura. Després topem amb alguns poemes clarament expressionistes, entre els quals s'ha de destacar «Èxtasi de la mort», el poema més representatiu d'aquest corrent literari a Eslovènia. Si continuem la lectura un altre cop, sense cap mena de divisió apareixen quatre poemes extrets de la col·lecció *Integrals* (*Integrals, El detectiu número 6, Circ Kludsky i El riure del rei Dada*), tornem als apunts lírics que volen copsar la impressió de l'instant i acabem amb dues poesies de les més significatives del seu llegat avantguardista: *Nihilomelanconia* i *Ritmes tallants*. Com ja s'ha dit, a causa del període tan extremadament breu de creació, és molt difícil justificar una disposició cronològica rígida dels textos. Precisament per això en les edicions de les obres completes i les antologies, a Eslovènia s'hi ha establert una divisió temàtica i estilística del seu llegat. Sap greu que la selecció catalana s'hagi organitzat sense respectar la notable diferència entre els poemes. Tampoc puc estar del tot d'acord amb el títol que es va escollir per encapçalar aquesta tria. *La barca d'or* (*Zlati čoln*) era el nom de la col·lecció que el poeta va preparar l'any 1925, però per diferents motius no va aconseguir publicar. Pocs mesos abans de la mort hi va afegir un pròleg en el qual explicava que les poesies d'aquest llibre eren la mostra de la seva primera etapa creativa, una poesia excessivament juvenil, i que a partir d'aquell moment tenia la intenció de rompre del tot amb aquest to. En aplegar sota aquest títol exemples de tota la seva poesia, els editors no van respectar la intenció de l'autor.

Aquestes mancances són, segons el meu parer, molt més importants que no pas el fet que la traducció s'hagi fet a partir de versions franceses i italianes sense que els traductors poguessin apreciar la llengua original. No he trobat errors de comprensió i Kosovel en català transmet perfectament, em sembla, la bellesa de les seves imatges. Pel que fa a la capacitat de conservar la bellesa formal dels seus versos, els traductors no han tingut tant d'èxit. Però això ni tan sols es pot considerar una crítica. Kosovel és un geni del llenguatge poètic, i no em puc imaginar la destil·lació de la llengua que caldria perquè, per exemple, el poema *Slutnja/Pressentiment*,⁴ pogués reproduir el mateix efecte de paraules que cauen, una per una, però

4. KOSOVEL, Srečko. *La barca d'or*. Barcelona: Edicions del Mall, 1985, p. 34.

que tanmateix utilitzen la rima per donar l'impuls d'un ritme implacable, desolador, que s'acaba amb la mort, l'última paraula del poema.

Per poder deixar palesa la importància de Kosovel caldrà revisar breument també les idees que pren com a referència, perquè sobre aquesta base és possible establir la successió dels autors clau en la història de la literatura eslovena. Kosovel, com els altres noms consagrats, obtenia la força de la lluita contra les condicions desfavorables: «Tota la història dels eslovens sembla una llarga espera. Estem davant la porta, però a dintre hi ha llum i alegria i música»,⁵ va escriure en l'assaig *Crisi* de 1925. Segons la seva opinió, la literatura eslovena va aconseguir només quatre vegades remoure el conformisme d'aquesta resignació: «La primera vegada amb Trubar. Tan bon punt va amollar un mot eslovè, ja l'havien foragitat. Prešeren va morir, Levstik va embogir, a Cankar el va salvar la mort. Però la vall de Sant Florià⁶ va quedar: el seu símbol és Ljubljana amb les seves fondes de sostre baix, plenes de fum, allà s'estan fonent els nostres intel·lectuals mig fets, allà s'enfonsen els nostres artistes d'entrada o a la meitat del seu camí a causa de la revelació tràgica que no podran fer res del que voldrien.»⁷

La ironia resulta difícil de comprendre, és una enemiga manifesta dels polítics i historiadors, a vegades fins i tot els filòsofs tenen dificultats per contenir la ràbia davant el pensament volgudament incongruent. El patriotisme, quan se serveix d'aquesta arma retòrica, sembla un contrasentit. Kosovel mostra que per a construir una identitat nacional no n'hi ha prou amb polítics hàbils, economistes espavilats, historiadors ben documentats i poetes venerats. La capacitat de fer l'escarni de la pròpia condició, la capacitat de qüestionar, dubtar, si cal fins i tot ridiculitzar els fonaments més intocables, és també indispensable. «On en el món es pot trobar una altra nació, així de petita per nombre d'habitants, però així de gran per la sàtira que és capaç de fer a partir de les circumstàncies en les quals viu?»,⁸ es preguntava Srečko Kosovel el 1925. Dient això no pensava pas en l'existència d'una literatura plena d'humor, però alhora prou amansida per a entretenir el públic lector. No, Kosovel recorda expressament que aquesta classe de sàtira no la fa el crític de vestit elegant. La sàtira ha d'acompanyar un home de lletres, encara que vesteixi de frac, per això fins i tot algú que vol ser mundà, important, profund i noble ha d'estar preparat per a assumir el paper de bufó. Mentre camina pel món, l'acompanya una ombra que en qualsevol moment el pot convertir en un objecte de mofa.

Exactament com diu Matevž Kos en l'estudi que acompanya l'última edició de les poesies escollides d'aquest poeta, «els eslovens tenen problemes amb Kosovel encara avui, més de setanta anys després de la seva mort.»⁹ Els anys han transcor-

5. KOSOVEL, Srečko. «Križa». A: *Izbrane pesmi (Poesies escollides)*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997, p. 106.

6. Fa referència a un drama d'Ivan Cankar, sàtira de les relacions provincianes a Eslovènia — CANKAR, Ivan. *Pohujšanje v dolini Šentflorjanski (Escandòl a la vall de Sant Florià)*, 1908).

7. *Ibid.*, p. 104.

8. KOSOVEL, Srečko. «Križa». A: *Izbrane pesmi (Poesies escollides)*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997, p. 107.

9. KOS, Matevž. «Kako brati Kosovela?» («Com llegir Kosovel?»). A: *Izbrane pesmi (Poesies escollides)*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997, p. 136.

regut, però els versos dissonants, trencats de Kosovel, el seu poema entès com a *kons*, com una construcció on la forma i el contingut han de formar segons ell un tot, continua ferint, ofenent, incomodant. És el poeta de la crisi, fet durant el crepuscle dels anys trenta.

És autènticament una llàstima que en la traducció catalana, tot i tenir tres assaigs introductoris, ningú no hagi intentat esbossar un panorama de la literatura eslovena. Aquest propòsit supera de llarg els límits d'aquest article, però intentaré fer simplement una aproximació posant èmfasi en la transmissió d'un nucli temàtic important, el motiu d'una balada medieval que canta sobre una noia jove que decideix abandonar el seu marit i el fill de mesos per anar a buscar una vida millor com a dida en una cort llunyana. En aquesta història trobem un dels conceptes centrals de la literatura eslovena: *hrepenenje*. El mot és, malauradament, intraduïble, perquè inclou alhora dues nocions: l'anhel d'una cosa futura i l'enyorança de quelcom perdut. És el delit d'una cosa que no es deixa definir. I el desig definit per la mera acció de desitjar es fa present en la idea obsessiva de ser un estrany arreu, de no conèixer casa, de no pertànyer enlloc.

France Prešeren, induït pels exemples dels poetes alemanys del seu temps, va trobar entre el llegat de la poesia popular una vella història d'una dona que, seduïda per les promeses d'una vida millor, se'n va com les «grues quan no es troben bé a casa». En un sola estrofa el poeta immortalitza l'error de percepció de *Lepa Vida* i mostra la condemna a un desig insaciablable i etern a causa d'haver anat, literalment, més enllà del punt sense retorn. Vida rentava la roba a la riba de l'Adriàtic quan des d'un vaixell li van oferir anar a fer de dida a la cort d'una reina llunyana i va pujar a bord. Tan bon punt el vaixell va salpar, Vida maleïa la seva decisió, però ja era massa tard. L'únic consol, la conversa franca amb el sol i la lluna per saber que el nen s'havia mort, que l'home havia embogit buscant-la pel mar. Després, una justificació de les llàgrimes davant la reina, una excusa falsa, atribuint la tristesa al fet d'haver trencat una copa.

Els primers decennis del segle xx Ivan Cankar va integrar aquest desig sense satisfacció possible a la seva literatura i el va relacionar també amb la sensació de viure en un món no propi. Una de les seves últimes obres es titula, efectivament, *Lepa Vida* que és encarnada en una bella jove, Nina, que visita ocasionalment els estudiants pobres i desil·lusionats que viuen en un dels edificis més llòbrecs que mai hagi conegut la ciutat de Ljubljana. «Cukrarna», una vella fàbrica de sucre abandonada ja al principi del segle xx, va servir efectivament de recer poc apropiat a dos dels grans lírics de la literatura eslovena, contemporanis de Cankar, a Josip Murn Aleksandrov i a Dragotin Kette. El drama de Cankar és, evidentment, un homenatge a aquest patiment i la Nina, l'única que pot portar entre les gruixudes parets, amara des d'humitat, un lleuger regust del món que hi ha a fora, no és una dona de carn i ossos, sinó sobretot un desig, l'anhel que ha pres forma d'una figura femenina. El centre de qualsevol destí humà és per a Cankar una intuïció de felicitat absoluta que no es pot assolir sota cap condició, una felicitat per sempre allunyada de la possibilitat de realització.

Srečko Kosovel és l'hereu directe d'aquesta noció de *hrepenenje*. No per casualitat ell i els poetes de la seva generació van fundar una revista literària amb el nom

de *Lepa Vida*, on van publicar els seus primers poemes. Sense saber en quines representacions apareix aquesta idea en les obres dels seus predecessors difícilment podrem apreciar l'envergadura de la poesia de Kosovel. La manera més fàcil per a comprendre la importància de saber que l'horitzó de l'última realització sempre se'ns escapa és llegir la poesia «revolucionària» de Kosovel. En els seus últims poemes de signe «constructivista» trobarem les grans paraules, connotades ideològicament: igualtat, revolució, federalisme, terrorisme, bombes... El vell ha perdut el seu valor perquè a l'home ara l'espera un món del tot nou. Però Kosovel sap que la revolució definitiva no arribarà mai. Per això li resulta estrany, molest i digne de rebuig qualsevol projecte totalitari. Ell no ho va viure, va morir abans que els grans projectes que havien d'adaptar el món a una idea, sigui del feixisme, sigui del comunisme, transformessin Europa. L'univers de Kosovel és una totalitat amb el signe negatiu al davant, tal com ho proclama un dels seus poemes més punyents, «Totalitat negativa». La vida és per ell «l'anhel clavat al pit».

Aquesta desconfiança envers els projectes totalitaris no és solament una idea poètica. En la història moderna d'Eslovènia va tenir una importància cabdal. Dušan Pirjevec, el crític literari que més va marcar l'àmbit literari en l'època de la postguerra, defensava sempre que la nació eslovena ha nascut de l'«esperit de la poesia eslovena». Per molt exagerada que sembli aquesta opinió, probablement aconseguix explicar la diferència específica d'aquest país que fins ara ha sabut sortir-se de les inclemències històriques una mica millor que els altres. Vegem només alguns exemples. Edvard Kardelj, el gran ideòleg de la Iugoslàvia socialista, va concebre el «socialisme amb rostre humà» en què la repressió, per molt forta que fos, mai no va assolir les dimensions d'altres països comunistes. El seu deute amb els poetes és encara més visible en la concepció de l'Estat iugoslau, capaç de respectar les diferències nacionals, i que prové directament de les idees defensades per Ivan Cankar.¹⁰ Després de la guerra van ser els homes com el ja esmentat Pirjevec o bé el poeta Edvard Kocbek els primers capaços de revisar els resultats de la revolució en la qual van participar activament obrint el camí perquè pogués començar el debat sobre tot el que va passar durant la Segona Guerra Mundial i immediatament després, quan en aquest país a recer d'un conflicte d'escala planetària es desenvolupava també una sagnant guerra civil. I és clar també que en l'última gran transformació que va patir aquesta regió, el desmembrament de Iugoslàvia, la importància del pensament *poètic* va salvar Eslovènia d'una autèntica tragèdia. El motor d'aquests canvis va ser el cercle d'intel·lectuals agrupats al voltant de la revista *Nova revija*, que, a part de moltes altres coses, es va atrevir a elaborar una proposta de Constitució del nou Estat que va passar a la història com la «constitució dels poetes». Aquesta és avui la base de la Carta Magna eslovena, un fet prou significatiu.

Tot just el 1846, només dos anys abans de morir, France Prešeren va aconseguir finalment publicar els seu primer i únic llibre de poesies. La censura austríaca va

10. VENTURA, Jordi. «Edvard Kardelj, el nacionalisme plural». *Sis rostres del nacionalisme a Europa*. Barcelona: Pòrtic, 2000, p. 139-160.

accedir-hi, però del recull poètic que contenia la feina de tota una vida s'havia d'excloure el poema «Brindis». Fins al dia d'avui les edicions facsímils es publiquen sempre amb la pàgina en la qual aquest poema és marcat amb una creu decidida. «Brindis» és l'himne de la República d'Eslovènia. El poeta, amb una copa a la mà, canta la bellesa de les seves noies, l'empenta dels seus homes, la dolçor del vi. Finalment fa el brindis a totes aquelles nacions que desitgen veure arribar el dia en què l'opressió dels pobles s'haurà acabat, quan tota la gent se sentirà lliure i ningú no es deixarà persuadir que a l'altra banda de la frontera hi ha el dimoni, sinó que tothom hi veurà només els seus veïns.

«Eslovènia no és res més que una d'aquestes nacions [...] que no saben ni qui són ni si té sentit tenir bandera i himne però no sortir mai a la tele», va escriure el 30 d'octubre del 2003 a les pàgines de l'*Avui* Carlos Zanón per fer l'única ressenya que fins ara s'ha dedicat a Catalunya a algun llibre eslovè, el recull de prosa breu de Drago Jančar *La mirada de l'àngel* publicat per l'editorial Angle de Manresa. Suposo que no cal dedicar més paraules a la greu ignorància que revela aquesta opinió. Les observacions sobre l'obra de Jančar que segueixen tampoc permeten apreciar una destresa excessiva en qüestions literàries: sembla que per al crític la figura de l'àngel no té cap deute amb el bagatge de la literatura mundial, sinó que es deu a l'edulcorada pel·lícula de Wim Wenders *El cel sobre Berlín*. Potser no ens hem d'estranyar d'algú que és capaç de qualificar el nom del gran Jorge Luis Borges amb l'ajut d'una figura retòrica tan pobre com el «marit de María Kodama». És evident que en aquest cas Jančar no ha estat comprès ni ha pogut ser copsada la importància de la seva obra literària, no solament en l'àmbit d'una «literatura tan minoritària com l'eslovena» [sic.], sinó en el context de la literatura europea contemporània.

Drago Jančar és, sens dubte, un autor important en el present de la literatura a Europa, però resulta difícil de conèixer-lo en totes les seves múltiples facetes: com un incansable comentarista de l'actualitat política que no esquivia mai els temes més controvertits, un autor teatral aplaudit (*El gran vals brillant*), un mestre de la prosa breu que sap convertir una conversa sense importància en un drama matrimonial (*El salt del Libúrnica*), un narrador capaç d'escriure unes novel·les llargues de trames complicades i múltiples fils conductors ambientades en alguna època remota i oblidada, deixant que els protagonistes recorrin tot el continent i si cal s'embarquin en vaixells per conquerir el nou món (*Galiot; Katarina, el paó i el jesuïta*). La seva obra no es deixa resumir amb quatre frases, així que deixaré la presentació d'aquest autor oberta tot esperant algun altre lliurament dels seus textos en català.

Com és de difícil d'encasellar Drago Jančar ho puc demostrar amb la petita tria de la seva prosa breu que ofereix el llibre *La mirada de l'àngel*. Hi ha narracions que aquí no poden ser compreses fàcilment perquè falta tot el context històric del qual parteix l'escriptor. *Una pintura al fresc*, per exemple, que s'encara a un dels mites més bressolats pels eslovens, la nissaga dels comtes de Celje, no té res a veure amb Borges ni amb una estúpida, supersticiosa, premonició de la mort. Tot eslovè sap com va morir Ulrik i què es va perdre amb la seva mort. Hem llegit els drames d'Oton Župančič i de Bratko Kreft a l'escola i tenim tan apresada de memò-

ria la traducció de la novel·la d'Anna Wambrechtsamer¹¹ que ens han convençut que la figura de Veronika de Desenice és una de les més tràgiques que mai ha conegut la història. En el segle XV, amb aquesta dinastia, va ser l'única vegada després de la incorporació de Carantània a l'imperi dels francs en la qual el poble escollia els seus prínceps (l'únic cas en la història moderna d'Europa en què el dret de successió no estava marcat pel dret hereditari), que els eslovens havien tingut l'oportunitat de crear alguna entitat política pròpia i no ser sotmesos a governants estrangers, llunyans. És per això que les tres estrelles dels comtes de Celje avui formen part de l'escut d'Eslovènia i de la seva bandera.

Jančar desfà aquest mite, es mofa de la idea que les coses haurien pogut anar d'una altra manera i crea un simulacre —només un simulacre!— d'una falsa transcendència. No, en els contes de Drago Jančar no hi ha la idea de l'etern retorn que tan bé ha sabut explicar Mircea Eliade. No hi ha la possibilitat de repetir els models arquetípics, el cel de Jančar és buit i els homes estan completament sols, deixats de la mà de Déu. Qui no pot comprendre aquesta buidor, no podrà trobar en ell altra cosa que «un autor interessant, amb una mirada potser no excessivament original però que ara per ara ens pot semblar diferent.»¹²

Una altra faceta d'aquest escriptor que tampoc vull deixar de banda és la intertextualitat que es crea entre els seus propis textos. *Etiòpiques, la repetició* amb la superposició d'una història moderna a un text antic augura una de les seves millors novel·les, *El retrunyiment dins del cap*. La revolta dins d'una presó eslovena, dibuixada amb tota la vulgaritat del seu ambient, tal com ja el podem trobar en la banal història de Jelenko i Pepca a *Maig, novembre*, és teixida com un palimpsest sobre el llibre *Història de la guerra jueva* de Josep Flavi. És evident que els suggeriments que ofereix al pensament d'aquesta obra no ens els acabarem pas en un article.

A part de narracions, que són literalment novel·les *in ovo*, esbossos per a les obres més elaborades i complexes, en aquest recull no gaire extens trobem també textos molt misteriosos. *La balada popular* fins i tot a mi em va fer pensar que Jančar alguna vegada exagera. Ho vaig pensar fins al dia 15 de gener del 2003, quan vaig assistir a la conferència de Slavoj Žižek davant d'un auditori ple de gom a gom a la Universitat Pompeu Fabra. El millor Žižek, simpàtic, ocurrent i lúcid explicava el que podríem resumir amb el títol d'un dels seus llibres *Allò que sempre heu volgut saber sobre Lacan però no us heu atrevit mai a preguntar-li a Hitchcock* i va acabar concentrant tota la seva ciència en l'exemple d'un conte infantil, el conte més breu que van recopilar els germans Grimm, la història de com s'ha de castigar bé un nen consentit. Aquest és el text que Jančar pren com a base i us estalvio quina lectura tan interessant en clau psicoanalítica es podria fer d'aquesta petita narració que a primer cop d'ull només produeix basarda i una estranya, inexplicable sensació d'incomoditat.

Slavoj Žižek i Mladen Dolar i Alenka Župančič, per anomenar només els autors més importants del que es coneix com l'escola lacaniana de Ljubljana,

11. ŽUPANČIČ, Oton. *Veronika Deseniška* (1924); KREFT, Bratko *Celjski grofje* (1932); WAMBRECHTSAMER, Anna. *Heut Grafen von Cilly und nimmer*, Graz, 1942.

12. ZANÓN, Carlos. «Els àngels sobrevolen Eslovènia». *Avui*, 30 d'octubre del 2003, p. XIII.

també són eslovens. Algú deu haver pensat mai que valdria la pena tenir algun dels seus llibres en català? En aquest cas seria més evident que l'opinió que es tracta d'uns autors irrelevants, com tot el que prové d'una nació tan petita, posaria en ridícul qui ho digués, perquè la seva presència a escala mundial ja fa temps que és molt important, notòria. El problema de trobar aquí tan pocs autors eslovens no és la falta de qualitat, sinó ben bé un altre. Els qui expressen aquests prejudicis, amb els quals és molt fàcil topar a la premsa o en les converses amb els editors, tampoc no els aniria malament estirar-se al sofà d'un psicoanalista, sobretot si té la talla d'un Žižek.

Però mantinguem l'esperit positiu. El que podem conèixer en català de Drago Jančar és, doncs, tot just la punta d'un iceberg. Un altra cas semblant és el de Svetlana Makarovič. La seva novel·la *La tia Magda*, destinada a nois i noies de més de 12 anys, és només una petita pinzellada, divertida, engrescadora, de tot el que Svetlana és capaç d'oferir. A l'Internet podem trobar traduïts quatre poemes seus, fruit del ja esmentat seminari a Farrera de Pallars.¹³ Esperem que aviat serà disponible també la resta de la tria dels seus poemes que es van treballar els últims dies d'abril del 2001, juntament amb els poemes de Brane Mozetič. Seran tota una revelació.

«El perill més gran en la promoció de la literatura eslovena a l'estranger el veig en la creença que només s'han d'aconseguir els grans objectius; la vida de veritat es troba també en aquest àmbit en innombrables esdeveniments petits»,¹⁴ diu Andrej Blatnik, un dels editors més emprenedors i segurament l'autor de prosa breu més traduït de la generació jove. No podria estar més d'acord amb ell.

La mort extremament prematura de Kosovel recorda que les condicions de vida precàries, la persecució política, sigui sota el signe que sigui, van ser una constant de la vida literària a Eslovènia. I després de 1991, ha canviat alguna cosa?

Amb la independència, la vida quotidiana no haurà pas canviat, la proclamació de la República no va ser un esdeveniment que pogués transformar de cop i volta la manera de ser. La transmissió de la tradició no ha necessitat pas una autonomia política, però és probable que la vida de tota manera ara resulti notablement més senzilla en alguns aspectes. Per descomptat trobarem més envasos de folklore de tota mena, però el que resultarà ara més fàcil és establir una distància saludable.

En l'àmbit de la cultura la situació també s'havia de veure substancialment beneficiada en alguns aspectes. Hi ha dades que parlen per si soles: el Centre per a la Literatura Eslovena («Center za slovensko književnost») ha organitzat en aquesta última dècada promocions en una bona dotzena de països d'Europa i les Amèriques. Cap d'aquestes presentacions d'autors actuals, les lectures de les seves obres recents, no haurien estat possibles abans en el nivell estatal iugoslau. Abans, les promocions literàries organitzades més enllà del teló d'acer sorgien des del nivell federal, els autors havien de ser escollits segons la matriu corresponent a

13. <http://www.barcelonareview.com>

14. BLATNIK, Andrej. «Intervju z nasovom, skritim v zadnjem stavku». *Literatura*, 36-37, juny-juliol, 1994.

les repúbliques: un eslovè, cap albanès, un macedoni i els quatre escriptors que s'havien de definir a partir de la llengua comuna que emparaven, el serbocroat. Això en el millor dels casos, ja que hi ha antologies en què les divisions es fonien del tot.¹⁵

El fet de tenir un estat independent ha anul·lat efectivament la possibilitat d'incloure la literatura eslovena en alguna llista que contenia els elements dissonants que s'havien de fondre en una cassola comuna. Però els factors de poca presència internacional són de tota manera diversos i desvinculats en bona part del poder polític. Brane Mozetič, el responsable de l'abans esmentat centre per a la promoció de la literatura eslovena a l'estranger, es queixa obertament de la falta de traductors prou àgils per a assumir els reptes d'una traducció inversa i de gent capaç de transmetre la pròpia tradició literària fora de les fronteres nacionals, però alhora no oblida que les subvencions a la cultura continuen essent en el nou Estat poc generoses.¹⁶ Andrej Inkret, un dels assagistes i crítics literaris més respectats, avisa també d'un altre factor, que cal tenir en compte: «Les idees eslovenes no van tenir gens d'impacte sobre les lletres europees. Considerant el destí nacional i històric particular dels eslovens, això va ser durant molt de temps objectivament impossible, però al mateix temps potser la difusió internacional de la literatura eslovena va ser de fet indesitjable.»¹⁷

És evident que Europa ha de canviar molt per a ser capaç d'admetre que els eslovens (o altres pobles «minúsculs») puguin tenir una literatura pròpia, digna de ser coneguda més enllà de les fronteres de la seva llengua. Com pot un poble de dos milions d'habitants pretendre de tenir un gran autor? El cert és que a la bucòlica Eslovènia trobem més d'un autor rellevant, digne de ser conegut en un context molt més ampli. El testimoni de Boris Pahor sobre els camps d'extermini a *Necròpolis* sembla que aviat serà a disposició dels lectors catalans. La seva experiència capgirarà moltes de les idees preconcebudes que tenim sobre aquell món d'horror. L'haurien de seguir altres novel·les seves, com *La primavera difícil* o *La vil·la al costat del llac*, perquè aquest habitant de la ciutat de Trieste té moltes coses a explicar-nos sobre el món en el qual vivim. Un altre dels grans és Lojze Kovačič, nascut a Basilea, que va haver d'aprendre la llengua del seu pare tard i per força perquè les autoritats suïsses els van expulsar del país en començar la guerra pel fet que el pare no estava disposat a renunciar a la seva ciutadania iugoslava. No és el contingut d'aquesta extensa obra el que embriua el lector, sinó la nitidesa a la qual pot arribar la memòria sobre la pròpia vida. La mirada sobre el panorama de la literatura europea escrita per dones tampoc no es pot considerar completa sense conèixer les novel·les *Filio no és a casa* i *La casa dels ocells* de Berta Bojetu. I podria seguir encara molta estona intentant recordar altres noms que sobresurten molt per damunt de qualsevol mediocritat.

15. WACHTEL, Andrew Baruch. *Making a Nation, Breaking a Nation*. Stanford, UP, 1998.

16. MOZETIČ, Brane. «Slovenska literatura in tujina» («Literatura eslovena i l'estranger»). *Literatura*, novembre/desembre, 2000, núm. 113/114 p. 1-7. — MOZETIČ, Brane. «Intervju» («Entrevista»). *Literatura*, gener/febrer, 2001, núm. 115/116, p. 51-66.

17. DEBELJAK, Aleš [ed.]. *Terra Incognita*. Nova York: White Pine Press, 1997, p. 105.

Hi ha també l'altre costat, més fosc, de tenir el govern sobre el paisatge cultural. Com en el cas del folklore, la cultura, i especialment la literatura, ha perdut el valor d'afirmació de la identitat. Ara és una tasca no-urgent. Recordeu l'assaig de Milan Kundera sobre la tragèdia de Centreeuropa i el ressò que va provocar¹⁸ Allà l'escriptor txec posava un èmfasi molt especial en el fet que l'Occident ja no entén la importància del paper que la societat de l'est del teló d'acer atribueix a la cultura. Ara, avui, algunes de les llibreries de Ljubljana que el 1932 descrivia amb entusiasme l'escriptor americà Louis Adamic s'han convertit primer en botigues on es venia també material d'oficina i els inevitables articles d'informàtica, fins que els llibres a poc a poc hi han perdut el lloc. Una de les editorials més prestigioses, Državna založba Slovenije, que ha publicat des del *Diccionari Normatiu de la Llengua Eslovena* fins a d'altres, moltes i extenses obres lexicogràfiques, avui ja no existeix. Però n'hi ha d'altres, no hi ha perill que la literatura deixi de ser un negoci a Eslovènia: «Els eslovens publiquem cada any uns 4.000 títols de llibres, els ucraïnesos, que em disculpin, són com a mínim 60 milions i només publiquen en la seva llengua uns 100 llibres a l'any. Vam sobreviure i vam convertir-nos en alguna cosa que supera el nostre nombre petit mitjançant un esperit rebel i sobretot mitjançant la creativitat», diu Drago Jančar el 1999,¹⁹ tot i ser ben conscient de les dificultats que cal vèncer dia rere dia perquè aquests reptes es continuïn assolint. El mateix escriptor té molt clar que una cosa semblant val també per a la vida teatral, no desapareixerà de cop i volta encara que la gent en la democràcia ja no necessiti el teatre com un espai de protesta i d'oposició: «Ho sé des que l'any passat vaig estar a Houston. En aquesta ciutat dinàmica, de quatre milions d'habitants, que viu un moment d'un extraordinari esplendor, em van ensenyar l'únic teatre que tenen: cada any estrena cinc obres. Les mateixes estrenes prepara a Eslovènia el teatre de Celje, una ciutat que té cent vegades menys d'habitants.»²⁰

Però el perill que sí que existeix, el perill de banalitzar la literatura, de convertir-la realment en un simple bé de consum: «La literatura evidentment sobreviurà i evidentment continuarà vivint. Però seria ben trist que la seva supervivència depengués només de les coses que el presentador de torn digui sobre literatura a la televisió o dels escàndols que s'haurà d'inventar Handke perquè algú prengui els seus llibres a les mans.»²¹ La literatura no existeix en un espai buit, no existeix sense lectors. Les obres literàries per a viure han de provocar un ressò viu, interessat, han de provocar crítiques, reaccions, imitacions i rebuig entre els coneixedors i simples llecs, i aquest no és, com diu Jančar, un simple problema de la transició democràtica a Eslovènia.

18. KUNDERA, Milan. «The Tragedy of Central Europe». *New York Review of Books*, 26 d'abril 1984.

19. JANČAR, Drago. «Slovenske marginalije». A: *Konec tisočletja, račun stoletja (El final del mil·lenni, la factura del segle)*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999, p. 305.

20. JANČAR, Drago. «Na ruševinah ideologij» («Sobre les ruïnes de les ideologies»). A: *Ibid.*, p. 238.

21. *Ibid.*

Bibliografia

Literatura eslovena a Catalunya

Llibres

- KOSOVEL, Srečko. *La barca d'or*. Traducció i edició a cura d'Anton Carrera, Miquel Desclot i Josep Palau i Fabre. Edició bilingüe. Barcelona: Edicions del Mall, 1985 (Poesia del Segle XX; 8). Pròleg V. Taufer, «Srečko Kosovel, contemporani nostre», p. 9-11. J. Palau i Fabre, «Aproximació a Kosovel», p. 13-16. M. Desclot, «Notícia d'urgència de Srečko Kosovel», p. 105-108.
- MAKAROVIČ, Svetlana. *La tia Magda*. Traducció de Simona Škrabec. Barcelona: Alfaguara, 2002.
- JANČAR, Drago. *La mirada de l'àngel*. Traducció de Simona Škrabec. Manresa: Angle, 2003 (Narratives; 13).
- PAHOR, Boris. *Necròpolis*. Traducció de Simona Škrabec. Lleida: Pagès Editors. (En preparació.)

Ressenyas

- ZANON, Carlos. «Els àngels sobrevolen Eslovènia». *Avui*, dijous 30 d'octubre del 2003.

Trobades internacionals

- Sisè Seminari de Traducció Poètica a Farrera de Pallars, organitzat per la Institució de les Lletres Catalanes, del 26 al 29 d'abril del 2001. Traducció dels poetes eslovens Brane Mozetič i Svetlana Makarovič.

Crítica literària

- ŠKRABEC, Simona. «La ratera» (Anàlisi del conte *Mort a Santa Maria de les Neus* de Drago Jančar). A: *L'estirp de la solitud*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002, p. 174-200.

Literatura catalana a Eslovènia

Llibres

- RODOREDA, Mercè. *Demantni trg*. Traducció de Janko Moder. Murska Sobota: Pomurska založba, 1981. Introducció J. Moder («O Kataloniji vse najboljše»), p. 233-247.
- Antologija katalonske poezije dvajsetega stoletja*. Izbral in uredil Niko Košir. Spremna študija Àlex Broch. Ljubljana, 1981.
- MARTÍ I POL, Miquel. *Pesmi*. Traducció de Mitja Štrukelj. Ljubljana: DZS, 1983. Introducció Pere Ferrés («Pesniško delo Martíja i Pola»), p. 78.
- PAMIES, Teresa. *Oporoka v Pragi*. Traducció de Mitja Štrukelj. Ljubljana: Komunist; DZS, 1989.
- CELA, Jaume. *Ukradene sence*. Traducció de Staša Briški-Bailey. Introducció: Jerca Kos. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993.
- RODOREDA, Mercè. *Razbito ogledalo*. Traducció de Marjeta Prelesnik Drozg i Aurora Calvet. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2001.
- CALDERS, Pere. *Kronike prikrite resnice*. Traducció de Simona Škrabec. Ljubljana: Alef, 2002. Introducció de S. Škrabec («Kronike prikrite resnice»), p. 201-205.

- MONZÓ, Quim. *Vzrok vsega*. Traducció de Marjeta Prelesnik Drozg i Aurora Calvet, Ljubljana: Cankarjeva založba, 2003.
- FOIX, J.V. *Dnevnik iz leta 1918*. Traducció de Simona Škrabec. Ljubljana: Alef, 2003. Introducció de S. Škrabec («Dnevnik nekega avantgardista»), p. 113-123.

Traduccions publicades en revistes

- MONCADA, Jesús. «Pepe! spomina». Fragment de la novel·la *Camí de sirga*. Traducció de Jerca Kos. *Literatura*, 21 (1993).
- RODORÉDA, Mercè. «Notar Riera». Fragment de la novel·la *Mirall trencat*. Traducció de Simona Škrabec. *Razgledi* (20.12.1995), p. 28.
- CALDERS, Pere. «Kratka proza». Selecció i traducció de Simona Škrabec. *Nova revija*, 1999, núm. 204-205, p. 123-167.
- «Navodila za branje knjige». Fragment de la novel·la *Ronda naval sota la boira*. Traducció de Simona Škrabec. *Nova revija*, 1999, núm. 204-205, p. 153-158.
- «Raziskovanje znanih otokov». *Nova revija*, 1999, núm. 204-205, p. 159-167.
- PÉREZ-MONTANER, Jaume. «Umatilla Valey», «Pozaba», «Palimpsest». Traducció de Simona Škrabec. A: OSOJNIK, Iztok [ed.], *Vilenica 2000*, Ljubljana: Društvo slovenskih pisateljev, 2000, p. 403-413.
- MATEU, Melcion. «Izbor pesmi». Traducció de Marjeta Prelesnik Drozg i Aurora Calvet. A: *Dnevi poezije in vina. Medana*. Ljubljana: Študentska založba, 2002.
- ALZAMORA, Sebastià. «Izbor pesmi». Traducció de Marjeta Prelesnik Drozg i Aurora Calvet. A: *Dnevi poezije in vina. Medana*. Ljubljana: Študentska založba, 2003.
- MONZÓ, Quim. «Med dvanajsto in eno». Fragment del llibre *El perquè de tot plegat*. Traducció de Marjeta Prelesnik Drozg i Aurora Calvet. *Literatura*, p. 127-128 (gener-febreny 2002), p. 159-176.
- OBIOLS, Víctor. «Ljubezen-Fenix: krilni oltar». Traducció Brane Mozetič i altres. *Dialogi*, 5-6, 2002, p. 57-60.
- FOIX, J.V. «Dnevnik iz leta 1918». Traducció de Simona Škrabec. *Literatura*, 142, abril 2003.
- RODORÉDA, Mercè. «Salon za lutke». Traducció de Simona Škrabec. *Dialogi*, 5-6, 2003, p. 59-66.
- PARCERISAS, Francesc. «Pesmi». Traducció de Simona Škrabec. *Dialogi*, 11, 2004. (En preparació.)

Articles

- SKUBIC, Mitja. «Janoš Hunyadi v katalonski epski književnosti». *Zgodovinski časopis* 43, núm. 3 (1989), p. 411.
- ŠKRABEC, Simona. «Obnova sredozemskega klasicizma». *Razgledi* (20.12.1995), p. 29.
- «Pripovedovalec neverjetnih zgodb». *Nova revija*, 204-205, 1999, p. 168-179.
- «Pritajena svetloba namiznih svetilk. Slovenska poezija v Kataloniji». *Delo*, 4.5.2001.
- «Španska vas». *Dialogi*, 10, 2003, p. 17-39.

Ressenyas

- KREAČIČ, Gorana. «Kramljanje o katalonskih sencah». *Šolska knjižica* 4, núm. 7 (1994).
- KOVAČIČ, Hermina. «V družbi s knjigo. Kronike prikrite resnice». *Ona*, 17.09.2003.
- BOŽIČ, Andrej. «Robni zapisi. Pere Calders: Kronike prikrite resnice». *Literatura* 137/138, novembre-desembre 2002.
- PETRIČ, Tanja. «Pere Calders: Kronike prikrite resnice. Spodkopana resničnost in razmaja-ficija». *Večer*. 18.8.2003.

Programes radiofònics

(L'autora de tots els programes és Simona Škrabec.)

4.5.1999, *Literarni večer*, 45 min.: *Pere Calders*

6.6.2000, *Literarni večer*, 45 min.: *Santiago Rusiñol in katalonska moderna* («Santiago Rusiñol i el modernisme a Catalunya»)

21.4.2000, *Kulturna panorama*, 10 min.: *Svetovni dan knjige* («El dia mundial del llibre»)

10.4.2001, *Literarni večer*, 45 min.: *Mercè Rodoreda*

4. 6. 2002, *Literarni večer*, 45 min.: *J.V. Foix*

12.1. 2003, *Sodobni literarni portret*, 30 min.: *Francesc Parcerisas*

Teatre

Posades en escena

CELA, Jaume. *Zelo kosmato vprašanje*. Adaptació de Mojca Jan. Radio Slovenia, 1993.

— *O vampirju, ki ni potreboval zob*. Adaptació de Mojca Jan. Radio Slovenia, 1993.

BELBEL, Sergi. *Nežnosti*. Director: Sebastijan Horvat. Traducció del francès de Primož Vitez. Ljubljana: Mala drama SNG, 1997.

— *Po dežju*. Directora: Barbara Hieng Samobor. Ljubljana: SNG Drama, 1999.

Entrevistes i ressenyes

MÜLLER, Jürgen. «I viva la fura». *Teleks* 46, núm. 13 (29.3.1990), p. 42-44.

ESPUMA, Miki. «Fura se poraja iz kaosa: sploh gledališče?». *Delo* 33, núm. 269 (16. 11.1991), p. 271.

BELBEL, Sergi. *Sergi Belbel – opus*. Gledališki list SNG Drama, núm. 11 (maig 1997), p. 30-31.

FRIDL, Ignacija. «Svet čakajoč na nežnost: okrutna igra katalonskega dramatika». *Delo*, 20.5.1997, p. 61.

PEČE, Miha. «Kalejdoskop idej: pregledna predstavitev katalonskega videofilma v Informacijskem centru Moderne galerije». *Zofa*, 9, 1998, p. 82-83.

ANTÚNEZ, Marcel·lí. «Ja, ja, ja, verjamem v nadvlado tehnologije». *Maska* 8, núm. 3-4, 1999, p. 72-73.

FRIDL, Ignacija. «Ujetniki paradoksa». *Razgledi*, núm. 24, 1999, p. 47.

LUKAN, Blaž. «Pred dežjem». *Delo*, 13.12.1999, p. 8.

VIRANT, Marjana. «Po dežju vedno posije sonce». *Finance*, 136, 1999, p. 71.